I. ਕਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਕਾਲ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸਮਾਂ'। ਸਮੇਂ ਦੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਕਿਰਿਆ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਹੈ, ਵਿਆਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

II. ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ - ਕਾਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

(ੳ) ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਜਦੋਂ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ - ਰਮਨ ਖੇਡਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਜਦੋਂ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੰਮ ਬੀਤ ਗਏ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭੂਤ-ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ - ਰਮਨ ਖੇਡਦਾ ਸੀ।

(ੲ) ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਜਦੋਂ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੰਮ ਆਉਣ ਵਾਲ਼ੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ - ਰਮਨ ਖੇਡੇਗਾ।

III. ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲ ਬਦਲੋ -

(1) ਅੱਜ ਸੰਤ ਜੀ ਜਲਧਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਅੱਜ ਸੰਤ ਜੀ ਜਲਧਾਰਾ ਕਰਨਗੇ।

(2) ਕੁੜੀਆਂ ਪੀਂਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਕੁੜੀਆਂ ਪੀਂਘਾਂ ਝੂਟਣਗੀਆਂ।

(3) ਉਹ ਆ ਰਿਹਾ ਏ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲ਼ਣਾ ਹੈ?

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਉਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ਼ੋਗੇ?

(4) ਮੈਂ ਖੇਡਦਾ ਹਾਂ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਮੈਂ ਖੇਡਾਂਗਾ।

(5) ਮੁਲਕ ਮਾਹੀ ਦਾ ਵੱਸੇ, ਕੋਈ ਰੋਵੇ ਕੋਈ ਹੱਸੇ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਮੁਲਕ ਮਾਹੀ ਦਾ ਵੱਸੇਗਾ, ਕੋਈ ਰੋਵੇਗਾ ਕੋਈ ਹੱਸੇਗਾ।

(6) ਸੋਨੀਆ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੈੱਨ ਭੇਜਿਆ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਸੋਨੀਆ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੈੱਨ ਭੇਜੇਗੀ।

(7) ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਾਠ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਇਹ ਪਾਠ ਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾਉਣਗੇ।

(8) ਕਈ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੰਦਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

(9) ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ਼ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ਼ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

(10) ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(11) ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੋਣਹਾਰ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੋਣਹਾਰ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ।

(12) ਜਪਲੀਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣਹਾਰ ਮੁੰਡਾ ਹੈ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਜਪਲੀਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣਹਾਰ ਮੁੰਡਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(13) ਰਸਲੀਨ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੈ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਰਸਲੀਨ ਹਰਮਨ-ਪਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੋਵੇਗੀ।

(14) ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਗਨ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਭਵਿਖਤ-ਕਾਲ - ਚੰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਗਨ ਨਾਲ਼ ਪੜ੍ਹਨਗੇ।

(15) ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ।

(16) ਅੱਜ ਮੀਂਹ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਅੱਜ ਮੀਂਹ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(17) ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੁਲਾਉਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏਗਾ?

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਣਾ ਸੀ?

(18) ਮੈਂ ਉਡੀਕ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਆਉਗੇ?

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਮੈਂ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਆਏ?

(19) ਘਰ-ਘਰ ਦੀਵਾਲ਼ੀ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਘਰ-ਘਰ ਦੀਵਾਲ਼ੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

(20) ਮਨੋਜ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ’ਤੇ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤੇਗਾ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਮਨੋਜ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ’ਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸਨੇ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ।

(21) ਮੈਥੋਂ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਮੈਥੋਂ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

(22) ਆਸ਼ੀਆ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ’ਤੇ ਆਵੇਗੀ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਆਸ਼ੀਆ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ’ਤੇ ਆਈ।

(23) ਉਹ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਉਹ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

(24) ਨੇਤਾ ਜੀ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰੋਤੇ ਊਂਘ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਨੇਤਾ ਜੀ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸਰੋਤੇ ਊਂਘ ਰਹੇ ਸਨ।

(25) ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੇਪਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੇਪਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

(26) ਕਿਸਾਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਕਿਸਾਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ।

(27) ਪੰਛੀ ਸਵੇਰ ਵੇਲ਼ੇ ਚਹਿਚਹਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਪੰਛੀ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲ਼ੇ ਚਹਿਚਹਾ ਰਹੇ ਸਨ।

(28) ਮੈਥੋਂ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭੂਤ-ਕਾਲ - ਮੈਥੋਂ ਮੰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ।

(29) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਟੀ. ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਟੀ. ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(30) ਉਹ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਉਹ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਗਏ ਹਨ।

(31) ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੰਚ ’ਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਨੇਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੰਚ ’ਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(32) ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੈਚ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮੈਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

(33) ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੱਸੀ ਪੀਂਦੇ ਤੇ ਗੁੜ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੱਸੀ ਪੀਂਦੇ ਤੇ ਗੁੜ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

(34) ਲੱਕੀ ਤੇ ਨੀਰਜ ਮੈਚ ਵੇਖਣ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਲੱਕੀ ਤੇ ਨੀਰਜ ਮੈਚ ਦੇਖਣ ਗਏ ਹਨ।

(35) ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਖੇਡਣ ਗਏ ਹਨ।

(36) ਮਹੇਸ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੇਗਾ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਮਹੇਸ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

(37) ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮੇਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮੇਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

(38) ਮਨਜੀਤ ਸੁਨੀਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਮਨਜੀਤ ਸੁਨੀਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੀ ਹੈ।

(39) ਅੱਜ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਅੱਜ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(40) ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਵਰਤਮਾਨ-ਕਾਲ - ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।